

УДК 94 (438+439)«1900-1918»

DOI <https://doi.org/10.32782/2307-7778/2025.2.18>

Юрій МИХАЛЬСЬКИЙ

*кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії і філософії
Львівського торговельно-економічного університету,
вул. Туган-Барановського, 10, м. Львів, Україна, 79005 (myhalski@gmail.com)*

Yuriy MYKHALSKYI

*PhD in History, Associate Professor, Head of the Department in History and Philosophy
Lviv University of Trade and Economics,
Tugan-Baranovsky str., 10, Lviv, Ukraine, 79005 (myhalski@gmail.com)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1504-2604>

Василь КЛОК

*кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії і філософії
Львівського торговельно-економічного університету
вул. Туган-Барановського, 10, м. Львів, Україна, 79005 (clockvas@yahoo.com)*

Vasyl KLOK

*PhD in History, Associate Professor at the Department of History and Philosophy
Lviv University of Trade and Economics,
Tugan-Baranovsky str., 10, Lviv, Ukraine, 79005 (clockvas@yahoo.com)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2613-2007>

Олександра КЕНДУС

*кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри історії і філософії
Львівського торговельно-економічного університету
вул. Туган-Барановського, 10, м. Львів, Україна, 79005 (o.z.kendus.work@gmail.com)*

Oleksandra KENDUS

*Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of History and Philosophy
Lviv University of Trade and Economics,
Tugan-Baranovsky str., 10, Lviv, Ukraine, 79005 (o.z.kendus.work@gmail.com)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5908-8383>

**ПОЛЬСЬКО-УГОРСЬКІ ВЗАЄМИНИ
В АВСТРО-УГОРСЬКІЙ ІМПЕРІЇ 1900–1918 РР.**

***Анотація.** Метою статті є аналіз генези польсько-угорських суспільно-політичних взаємин в середині Австро-Угорської імперії протягом 1900–1918 рр. та визначення специфіки формування відповідних міжнаціональних відносин, а також тих обставин, у яких вони утвердилися та розвивалися. Дослідження спрямоване на виявлення фундаменту цих стосунків, аналіз стратегії їх розвитку з боку польської та угорської еліт.*

***Методологія дослідження** базується на загальнонаукових (аналіз та синтез, систематизація, узагальнення) і спеціально-наукових (історико-порівняльний, функціональний аналіз) методах дослідження, які дають змогу проаналізувати всі закономірності побудови польсько-угорських стосунків в історичній динаміці та під впливом складної геополітичної ситуації в Європі початку XX ст.*

***Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що було проведено комплексний огляд проблеми співпраці між польськими та угорськими політичними елітами в Габсбурзькій монархії 1900–1918 рр.*

Висновки. Польсько-угорські взаємини на початку XX ст. розвивалися під впливом тривалої історичної традиції та геополітичної ситуації в якій опинилися обидва народи в цей період. Польські та угорські еліти стали близькими союзниками у політичному житті Габсбурзької монархії. Вибух Першої світової війни ще більше поглибив ці стосунки, що призвело до спільної роботи над формуванням польських національних підрозділів в складі австрійської армії.

Ключові слова: Австро-Угорщина, Будапешт, Галичина, демонстрація, Львів, національний рух, польські легіони.

POLISH-HUNGARY RELATIONS IN THE AUSTRO-HUNGARY EMPIRE 1900–1918

Abstract. *The purpose of the article is to analyze the genesis of Polish-Hungarian socio-political relations within the Austro-Hungarian Empire during 1900–1918 and to determine the specifics of the formation of relevant interethnic relations, as well as the circumstances in which they were established and developed. The study is aimed at identifying the foundation of these relations, analyzing the strategy of their development by the Polish and Hungarian elites.*

The research methodology is based on general scientific (analysis and synthesis, systematization, generalization) and special scientific (historical-comparative, functional analysis) research methods, which make it possible to analyze all the regularities of the construction of Polish-Hungarian relations in historical dynamics and under the influence of the complex geopolitical situation in Europe of the early twentieth century.

The scientific novelty of the study lies in the fact that a comprehensive review of the problem of cooperation between Polish and Hungarian political elites in the Habsburg Monarchy in 1900–1918 was conducted.

Conclusions. Polish-Hungarian relations at the beginning of the twentieth century. developed under the influence of a long historical tradition and the geopolitical situation in which both peoples found themselves during this period. Polish and Hungarian elites became close allies in the political life of the Habsburg Monarchy. The outbreak of World War I further deepened these relations, leading to joint work on the formation of Polish national units within the Austrian army.

Key words: Austria-Hungary, Budapest, Galicia, demonstration, Lviv, national movement, Polish legions.

Виклад основного матеріалу. Ставлення угорських політичних кіл в XIX – на початку XX ст. до польського національного руху в Галичині визначалося історичним досвідом, глибоко вкоріненим у колективній пам'яті обох народів. Тогочасне угорське суспільство завжди із захопленням сприймало історію середньовічного Угорського королівства та його зав'язків з Польською державою. В існуванні незалежної Польщі воно бачило гарантії безпеки для своєї вітчизни. Угорський політичний істеблішмент завжди усвідомлював взаємозалежність історичної долі двох народів. Гасло революцій 1830–1831 рр., 1848–1849 рр. та 1863 р. «за нашу і вашу свободу» стало новим фундаментом польсько-угорських взаємин XIX – початку XX ст. Через геополітичну ситуацію умовою відновлення незалежності Польщі та Угорщини була тісна співпраця між їхніми політичними елітами. У першій половині XIX ст. розв'язання «польського питання» було важливим та актуальним для угорської знаті. Свідченням цього були протести угорських депутатів проти придушення польського Листопадового повстання 1830–1831 рр.; резолюції подані більшістю угорських комітетів будапештському уряду в підтримку визвольних змагань поляків у 1831 р. Так, відомий угорський державний діяч Лайош Кошут розпочав свою політичну кар'єру в 1831 р. з промови на Земплінських повітових зборах, присвячених польським повстанцям: «хто не шанує поляків, хто не благословляє їхньої праведної зброї, той не любить ні короля, ні власної батьківщини» [1, s. 13]. Варто також згадати генерала Юзефа Бема з міста Тарнова, якого угорці вважають національним героєм, та безліч поляків, переважно з Малопольщі, які воювали на боці угорців в революції 1848 р. Тому в політичній свідомості угорців Галичина поставала як окремий суб'єкт, порівняно з іншими

австрійськими провінціями. Як зазначає сучасний угорський історик З. Тефнер, у мозаїці народів Австро-Угорської монархії поляки і угорці належали до «націй з власною національною та політичною історією». Тому вони не мали «історичних комплексів», і обидві боролися не за досягнення власної державності, а за повернення втраченої незалежної держави, яка пережила не один період слави [2, old. 28]. Однак після неодноразових поразок у боротьбі за незалежність політичні еліти обох націй усвідомили, що в Європі XIX – початку XX ст. успіх відновлення національних держав був мало реальним. Тому вони зайняли прагматичну позицію та розпочали співпрацю з Віднем. Польські та угорські політики розглядали династію Габсбургів як гарантію виживання своїх націй у Європі великих держав.

Іншою базою розвитку польсько-угорських взаємин початку XX ст. було спільне несприйняття трансльованих Росією ідей панславізму. Польські політичні кола та інтелігенція Галичини сприймали цей політичний рух як інструмент російського втручання в справи Центральної Європи. Натомість Угорщина вбачала у панславізмі загрозу своїй домінантній ролі в регіоні.

Протягом 1900–1914 років виявом польсько-угорських відносин були взаємні візити громадських та культурних діячів, політиків чи цілих організацій. Ці вояжі були присвячені річницям значних подій національної історії, відкриттю пам'ятників видатним постатям чи важливим культурним подіям.

У вересні 1905 р. львівський академічний хор, на чолі з М. Росом та З. Щепанським, прибув до Будапешту. Його зустріла місцева колонія поляків на чолі з адвокатом Баранським та велика кількість угорських студентів. Після сердечних привітань угорських політиків та громадських діячів відбувся святковий похід через центральну частину міста. У готелі «Рояль» відбувся концерт польського академічного хору. Він співав угорський національний гімн та польські патріотичні пісні, чим викликали шквал оплесків. Ряд депутатів угорського парламенту вголосили промови про історичну дружбу між обома народами. Після столиці Угорщини хор поїхав в друге за величиною місто країни – Дебрецен. На вокзалі їх зустрічали сотні місцевих мешканців з квітами та музикою. У місцевому театрі відбувся виступ цього польського музичного колективу, який зустріли оваціями. Після цього депутат парламенту Е. Ковач подякував колективу за його гастролі, які стали новою сторінкою в польсько-угорських взаєминах [3, s. 7].

У листопаді 1905 р. до Львова з візитом-відповіддю прибула угорська делегація студентів на чолі з депутатом Е. Ковачем. Польська місцева газета «Кур'єр Львовський» називала його «з'їздом народів» та «важливим політичним актом, що зміцнив дружбу між обома народами» [4, s. 1]. Цю подію описували усі польські газети краю. З цього приводу «Газета Львовська» писала: «На головному залізничному вокзалі міста Львова гостей чекав віце-президент міста пан Цюхцінський разом із радником та докторами Лісевичем і Склепінським. За ними йшли делегації польських студентських товариств та мешканців міста. Коли поїзд, що привіз угорську молодь, заїхав на платформу, академічний хор заспівав угорський національний гімн. Після чого колишній голова цього музичного колективу пан Оленський звернувся до гостей з теплою та сердечною промовою. Голова угорської делегації Е. Ковач подякував за прекрасний прийом. У своїй промові він наголосив, що нинішня поїздка угорської молоді до Львова спрямована на ще більше зміцнення зв'язків та братерських почуттів, які завжди пов'язували Польщу та Угорщину. Після того, як угорська молодь виконала польський гімн, вони пройшли маршем Залізничним проспектом, вулицями Городоцькою та Леона Сапеги до будівлі Політехнічного університету. Там гостям подали сніданок у залі студентів Політехнічного університету «Братня Поміч». Об 11:00 в актовій залі Політехнічного університету відбулося урочисте зібрання на честь гостей. Простора аудиторія була заповнена студентською молоддю. Серед тих, хто прибув на зібрання, були ректор університету д-р Глузінський, ректор Академії д-р Шпільман, проректор Політехнічного університету професор Сирочинський

з групою професорів, депутат парламенту д-р Глоббінський і віцепрезидент міста пан Цюхцінський з міськими депутатами. Після обіду делегати пройшли маршем вулицями Словацького, Третього Мая, Ягеллонською, Гетьманськими Валами до пам'ятника Міцкевичу. Там кількатисячний натовп зустрів прибулих вигуками «Ейєнь! («Віват- угор.»). Угорські молодіжні делегати, стоячи перед пам'ятником Міцкевичу, поклали на його сходи лавровий вінок зі стрічкою в угорських національних кольорах. Пан Мета від імені угорської нації вшанував пам'ять безсмертного Барда. Після того, як один з угорців почав виконувати на бульварі польський національний гімн, публіка почала співати разом з ним. Проте не всі польські мешканці з радістю сприйняли приїзд угорської делегації. Під час перебування угорської молоді перед пам'ятником Міцкевичу досить велика група членів соціал-демократичної партії влаштувала контрдемонстрацію. Кидаючи яйця в угорців, вигукувала «Ганьба!» та співала «Червоний прапор». Це призвело до бійки між націоналістичною студентською молоддю та соціалістами. Під час якої останніх досить жорстоко побили [5, s. 3].

У 1905 р. ще три великі групи польської молоді відвідали студентів угорських університетів. У 1908 р. політики, купці та журналісти з Кракова, Львова та Познані завітали на «Весняну ярмарку» в Будапешті. Польська делегація була присутня на відкритті пам'ятника Міхаю Верешмарті в столиці Угорщини. В 1909 р. вона вшанувала пам'ять мучеників в Араді.

Представники угорської політичної еліти були запрошені в липні 1910 р. в Краків на урочистості з нагоди 50-річчя перемоги в Грюнвальдській битві, чим підтримали польській національний рух в Галичині. Угорська делегація складалася з понад 80 осіб. Серед них було приблизно 30 жінок та близько десятка представників студентської молоді з Будапешта. Всі були вбрані у національні костюми. Угорську делегацію зустрічали захопленими оплесками майже на кожній залізничній станції, через яку вона проїжджали потягом. Особливо вражаючими були прийоми на кордоні у Звардоні, Живці та Сухій. В угорській делегації були ряд політиків, відомих своєю пропольською позицією, зокрема: депутат Єжи Надь, доктор Вілагоні Мікя, доктор Шимон Ланці, депутат доктор Келе, редактор журналу «Magyar Orszak», пан Мурко та інші. У Кракові тур супроводжував як гід Тадеуш Стаміровський, президент Польсько-угорського клубу зі Львова. Побачивши угорську делегацію, І. Падеревський був охоплений глибоким хвилюванням та палко обійняв Єжи Надя.

На церемонії святкування Грюнвальдської перемоги була присутня делегація «Польського товариства» в Будапешті. Її очолювали президент товариства Анджей Конопка, віцепрезидент Зигмунт Чарторийський та секретар Тадеуш Ольшевський. Делегація брала участь у мітинговій процесії з власним прапором та поклала вінок до могили короля Владислава Ягеллона. Делегацію супроводжував почесний член Польського товариства професор Штробль (скульптор та директор Академії образотворчих мистецтв у Будапешті) [6, s. 75–76]. У 1911 р. до Львова приїхали з візитами дружби делегації з міст Пешт, Сольнок та Пряшів.

Важливе місце в польсько-угорських взаєминах 1900–1918 рр. належало спільним культурним товариствам. Для розвитку взаємних стосунків у Львові 1910 р. за ініціативою Тадеуша Стаміровського було створено постійну організацію – Польсько-угорський клуб. Це товариство поставило собі за завдання ґрунтовно та безпосередньо вивчати угорську культуру, поширювати знання угорської мови та підтримувати постійний зв'язок з друзями в Угорщині. Водночас у 1910–1912 рр. в Будапешті сформувалося Угорсько-польське товариство (Magyar–Lengyel Egyesület). В подальшому воно стало однією з найважливіших польскофільських організацій в Угорщині у першій половині 20 ст. Воно було засноване бароном Альбертом Нярі у співпраці з Калманом Балкані, Юлюшем Бараньським, Стефаном Дессевфі, Адріаном Дівекою, Олександром Добієцьким, Владиславом Фодором, Александером Гіссвайном, Стефаном Й. Ковачем, Ернестом Ковачем, Анжем Надєм, М. Шатмарієм. Секретарем товариства

обрали Фердинанда Леона Міклоссі, а головою А. Нярі. Останній обіймав посаду керівника понад двадцять років. Товариство ініціювало численні кампанії на захист інтересів поляків. Найперше просувалась ідея створення курсу польської мови та літератури в Пештському університеті.

З вибухом Першої світової війни польсько-угорські взаємини досягли нового рівня. 16 серпня 1914 р. в Кракові представники ключових польських партій Галичини утворили Вищий національний комітет (пол. *Naczelny Komitet Narodowy* далі ВНК). ВНК був найвищим органом, що займався організацією польських національних підрозділів у складі австро-угорської армії – Польських легіонів. Їхнє формуванням попередньо було схвалене віденським урядом. Водночас в Угорщині активізувались пропольські політичні сили на чолі з бароном Альбертом Нярі. Він та депутат Дьюла Пекар розпочали кампанію задля створення Угорського легіону. Цей підрозділ мав увійти у склад польських національних формувань австрійської армії. Влітку 1914 р. Альберт Нярі звернувся до прем'єр-міністра Угорщини графа Іштвана Тіси. Планувалось, що останній мав висловити підтримку цієї ідеї за умови отримання від поляків заяви про необхідність створення Угорського легіону [7, s. 29]. Проте, 6 серпня 1914 р. державний секретар угорського міністерства внутрішніх справ, барон Зигмунт Перені, листом повідомив Альберта Нярі про відхилення Військовою комісією цього проєкту [8, s. 18]. Це не зупинило ВНК та їхніх союзників в Будапешті. Так, секретар ВНК 1 вересня 1914 р. Владислав Леа Яворський направив листа Альберту Нярі. Цей документ містив план формування з угорських добровольців окремого національного полку. В майбутньому цей підрозділ мав увійти до складу до Польських легіонів. Суть цього проєкту ВНК зводилась до наступних тез: «1. Ми пропонуємо сформувати угорський підрозділ, який, якщо досягне трьох-чотирьох тисяч чоловік, міг би стати окремий полком, але був би включений до складу Польських легіонів. 2. Якщо кількість польських добровольців в Угорщині буде невеликою, ми пропонуємо включити їх до складу угорського підрозділу, де вони могли б служити перекладачами. Якщо ж, навпаки, кількість добровольців перевищить наші очікування, ми вважаємо, що найкраще було б направити їх до міста Новий Тарг, де базується Польський легіон. 3. Враховуючи вищезазначені рішення, ми просимо Вас люб'язно взяти на себе відповідальність за формування вищезгаданого угорського підрозділу. Ми також просимо Вас люб'язно зв'язатися з паном Балінським, головою Угорського комітету в Будапешті. Будь-ласка, висловіть нашу найщирішу подяку угорській молоді, яка дала стільки доказів такої благородної ревності до нашої справи. Ця дія є лише продовженням великих лицарських традицій вашої нації, чия ревність і доблесть викликають загальне захоплення» [8, s. 21–22].

Іншим важливим завданням ВНК було залучення до Польських легіонів поляків, які влітку 1914 р. перебували в Угорщині. Цю місію було покладено на графа Владислава Стадницького. Його зусиллями було організовано «Польський військовий комітет». Головним завданням цієї організації був вербунок поляків, які не підлягали обов'язковій військовій службі, до Польських легіонів. Завдяки його зусиллям до легіонів вступило приблизно 1000 чоловіків з Угорщини, зокрема понад 400 угорців [9, s. 5].

У Львові, голова польсько-угорського товариства Тадеуш Стаміровський звернувся до львівського єпископа Владислава Бандурського. Останній мав видати відозву із закликами до угорців вступати у Польські легіони. Т. Стаміровський залучив львівську пресу до агітації. У місцевих польських газетах були розміщені оголошення, що закликали поляків та угорців вступати в Польський легіон.

Восени 1914 р. угорська інтелігенція та робітники польського походження створили комітет підтримки Польських легіонів у Будапешті. Він видавав прокламації, організовував вуличні

марші та реєстрував угорських добровольців. Після цього їх відправляли в пункти дислокації Польських легіонів – Новий Тарг, Живець та Новий Сонч.

У 1914 р. в Будапешті було відкрито комітет набору в Польські легіони. Членами цього органу були граф Владислав Стадницький, барон Альберт Нярі, барон Юліус Синтініс, Юліуш Бартель та Лео Фердинанд Мілкоші. Головою комітету був капітан Юліус Гуттман. Угорський дослідник Е. Л. Варга наголошує на тому, що угорська влада не дозволяла відкритого набору [8, s. 13].

До легіонів могли вступати добровольці віком від 16 років (за письмовою згодою батьків) до призовного віку, який на той час становив 23 роки. Їхній вік мав бути засвідчений у кожному випадку, і вони повинні були пред'явити письмову згоду батьків. Неповнолітні втікали з дому та підробляли посвідчення. Таким чином у віці 15 років легіонерами ставали такі особи: Арпад Попут, Відор Садецький, Геза Пожсвай, Бела Кальман, Ференц Кельчей Кенде, Йозеф Варга, Дьордь Фодор, Дьюла Варга, Карой Кісмोकі. Проблема стала настільки значною, що в 1915 р. було призначено лікаря для перевірки віку кандидатів. В угорському полку служили й чоловіки набагато старшого віку, народжені в 1866 або 1867 рр.

Перші добровольці прибули до Кракова у вересні 1914 р. Після навчання їх було включено до складу 2-го піхотного полку з одним взводом. Восени того ж року ще 300 угорських добровольців прибули до Сухої Бескидзкої. Після 3–5 тижнів навчання їх було включено до Польського легіону. Інші угорці вирушили з Кракова на фронт (Східні Карпати) 30 вересня у складі 2-го та 3-го піхотних полків легіону. 5-та рота 2-го полку складалася виключно з угорської молоді-добровольців.

Угорські добровольці наводили різні пояснення свого бажання служити в легіонах. Деякі називали причини, типові для молоді того часу – мрії про славу, прагнення до пригод, іdealізм, але і також почуття обов'язку. Серед інших факторів були бажання помститися росіянам та небажання служити в австрійській армії. Однак головним мотивом вербування угорців до Польських легіонів була повага до спільної польсько-угорської традиції та історії. Пам'ять про Польський легіон та участь видатних поляків (генералів Юзефа Бема, Юзефа Висоцького та Генрика Дембінського) в Угорській революції 1848–1849 рр. була ще живою. У Першій світовій війні угорці воювали пліч-о-пліч з поляками у всіх битвах, поки легіони не були розформовані. Їх розгортали поодиночки або групами в окремих бригадах. Вони також вступали до Польського допоміжного корпусу. Пізніше їх було залучено до австрійської армії та відправлено на італійський фронт. Австрійська влада вважала угорських легіонерів політично підозрілими. Цікавішим і важливішим тут видається те, що протягом усього легіонерського періоду угорці відзначалися хоробрістю, відвагою, дисципліною і в результаті користувалися визнанням [10, s. 6].

За оцінками Е. Л. Варги, у перший рік війни до Польських легіонів вступило приблизно 600 новобранців. З них 73 були поранені (близько 15%). Так, Карой Кісмोकі був поранений 13 разів. 38 угорських солдатів загинули на полі бою, померли від ран або зникли безвісти. Лише троє виявились дезертирами [11, s. 177]. За соціальним становищем угорські добровольці були інтелектуалами, вчителями, студентами, чиновниками, робітниками, покрівельниками, мулярами та пекарями.

В Угорщині, місцеві пропольські активісти доглядали та лікували поранених польських легіонерів. За ініціативи Угорсько-польського товариства в Будапешті для них було збудовано шпиталь. Його освятив польський єпископ Владислав Бандурський.

У 1915 р. Угорсько-польське товариство в Будапешті організувало демонстрації в угорських містах та повітах. На них лунали заклики відновити незалежну польську державу. Згодом резолюції цих мітингів стали відправною точкою для декларації угорського парламенту на підтримку Польщі [12, s. 164].

Коли влітку 1915 року армії Центральних держав окупували Царство Польське, за ініціативою Польсько-угорського товариства в Будапешті більшість повітів подали резолюцію до угорського парламенту та уряду. У ній висловлювалася підтримка польської нації. Також лідери місцевого угорського самоврядування вимагали від офіційного Будапешту вплинути на Відень, щоб останній провадив сприятливу для польського національного руху політику в колишньому Царстві Польському. Після підписання Брест-Литовського мирного договору між УНР та державами Четверного союзу угорський політик підтримав протести поляків з Галичини проти передачі Холмщини і Підляшшя Україні. 15 лютого 1918 р. до Будапешта виїхала польська делегація в складі послів до австрійського рейхсрату. В столиці Угорщини відбулася низка зустрічей та консультацій з чільними особами угорської політичної сцени: графом Апон'ї, Ю. Андраші. В приватних розмовах вони запевняли поляків у своїй моральній підтримці [13, с. 245].

Висновки. Польсько-угорські взаємини в 1900–1918 рр. базувалися на тривалій історичній традиції, яка сягала раннього середньовіччя. Іншими факторами, які цементували цей союз, була тривала колективна пам'ять обох народів про існування в минулому власної держави та взаємної допомоги у боротьбі за її відновлення в 1831 р. та 1848 р. Проте на початку ХХ ст. додалися нові чинники, які дали сильний імпульс посилення польсько-угорських політичних взаємин. Два національні рухи різко негативно сприймали поширення ідей російського панславізму в Центральній Європі, розглядаючи його в якості екзистенційної загрози для себе. З іншого боку польські та угорські політичні еліти вбачали одне в одному природних союзників у протистоянні з німецьким націоналізмом. Зовнішнім проявом польсько-угорських взаємин були чисельні взаємні візити делегацій політиків, студентів та інтелектуалів. Після початку I світової війни співпраця між обома народами перейшла на якісно новий рівень. Угорці допомагали формувати польські національні підрозділи в австрійській армії та масово вступали до них добровольцями.

Література

1. Engelmayer A. Na pograniczu między bratankami. *Małopolska Wielu Kultur: Węgry*. Kraków, 2008. S. 7–13.
2. Tefner Z. Az Osztrák-Magyar Monarchia lengyelpolitikája 1867–1914. Budapest, 2007. 606 old.
3. Lwowski chór akademicki na Węgrzech. *Nowości Illustrowane*. 14.10.1905. № 42. S. 7–8.
4. Węgrom na... powitanie. *Kurjer Lwowski*. 6 Listopada 1905. № 407. S. 1.
5. Węgierska młodzież akademicka we Liwowie. *GAZETA LWOWSKA*. № 253. 7 Listopada 1905. S. 3.
6. Księga pamiątkowa ze zlotu Sokolstwa Polskiego z trzech zaborów i obchodów grunwaldzkich w Krakowie 1910 r. Lwów: J. Pitulko, 1910. 140 s.
7. Varga E. L. Węgrzy w Legionach Polskich w latach 1914–1918. *Przegląd Historyczno-Wojskowy*". № 5. 2008. S. 27–58.
8. Źródła i dokumenty do dziejów legionistów węgierskich służących w Legionach Polskich w latach 1914–1918. Oprac. E.L. Varga. Warszawa, 2018. 389 s.
9. WĘGRY W LEGIONACH POLSKICH. W KSIĄŻCE „PRZYJAŹŃ WĘGIERSKO-POLSKA» d-ra barona Pawła Nyary. *PRZEGLĄD POLSKO-WĘGIERSKI*. Organ Towarzystwa Polsko-Węgierskiego im. Stefana Batorego. Warszawa, 1939 r. № 1 (10). 24 s.
10. Świtalska-Starzeńska B. Zapisali się w historii Polski. Węgrzy w Legionach. *Biuletyn IPN*. 2019. №12. S. 3–9
11. Varga E. L. Jeszcze raz o Węgrach w Legionach Polskich. *Przegląd Historyczno-Wojskowy*. 2010. № 2. S. 177–179.
12. Młeczak J. Akcja werbunkowa Naczelnego Komitetu Narodowego w Galicji i Królestwie Polskim w latach 1914–1916. *Przemyśl*, 1988. 177 s.

13. Клок В. Польська спільнота Східної Галичини і Брестський мир 1918 р. *Наукові зошити історичного факультету*. Львів, 2006. Випуск 8. Частина 2. С. 242–250.

References

1. Engelmayer, A. (2008). Na pograniczu między bratankami. Małopolska Wielu Kultur: Węgry [On the border between “bratankis”. Lesser Poland of Many Cultures: Hungary] (pp. 7–13). Kraków. [in Polish].
2. Tefner, Z. (2007). Az Osztrák–Magyar Monarchia lengyelpolitikája 1867–1914 [The Polish policy of the Austro-Hungarian Monarchy 1867–1914]. Budapest. [in Hungarian].
3. Lwowski chór akademicki na Węgrzech [The Lviv academic choir in Hungary]. (1905, October 14). *Nowości Illustrowane – Illustrated News*, 42, 7–8. [in Polish].
4. Węgrom na... powitanie [To the Hungarians... a welcome]. (1905, November 6). *Kurjer Lwowski – Lviv Courier*, 407, 1. [in Polish].
5. Węgierska młodzież akademicka we Lwowie [Hungarian academic youth in Lviv]. (1905, November 7). *Gazeta Lwowska – Lviv Gazette*, 253, 3. [in Polish].
6. Księga pamiątkowa ze zlotu Sokolstwa Polskiego z trzech zaborów i obchodów grunwaldzkich w Krakowie. (1910). [Memorial book from the rally of the Polish Sokół from the three partitions and the Grunwald celebrations in Kraków, 1910]. Lwów: J. Pitułko. [in Polish].
7. Varga, E. L. (2008). Węgrzy w Legionach Polskich w latach 1914–1918 [Hungarians in the Polish Legions 1914–1918]. *Przegląd Historyczno-Wojskowy – Historical-Military Review*, 5, 27–58. [in Polish].
8. Varga, E. L. (Ed.). (2018). Źródła i dokumenty do dziejów legionistów węgierskich służących w Legionach Polskich w latach 1914–1918 [Sources and documents on Hungarian legionnaires serving in the Polish Legions, 1914–1918]. Warszawa. [in Polish].
9. Węgry w Legionach Polskich. W książce “Przyjaźń węgiersko-polska” d-ra barona Pawła Nyary [Hungary in the Polish Legions. In the book “Hungarian–Polish Friendship” by Baron Dr. Paweł Nyáry]. (1939). *Przegląd Polsko-Węgierski – Polish-Hungarian Review*, 1(10), 24. [in Polish].
10. Świtalska-Starzeńska, B. (2019). Zapisali się w historii Polski. Węgrzy w Legionach [They entered the history of Poland: Hungarians in the Legions]. *Biuletyn IPN – Bulletin of the Institute of National Remembrance*, 12, 3–9. [in Polish].
11. Varga, E. L. (2010). Jeszcze raz o Węgrach w Legionach Polskich [Once again on Hungarians in the Polish Legions]. *Przegląd Historyczno-Wojskowy – Historical-Military Review*, 2, 177–179. [in Polish].
12. Młeczak, J. (1988). Akcja werbunkowa Naczelnego Komitetu Narodowego w Galicji i Królestwie Polskim w latach 1914–1916 [Recruitment activities of the Supreme National Committee in Galicia and the Kingdom of Poland, 1914–1916]. Przemyśl. [in Polish].
13. Клок, В. (2006). Polska spilnota Skhidnoi Halychyny i Brestskyi myr 1918 r. [The Polish community of Eastern Galicia and the Brest Peace of 1918]. *Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu – Scientific Notes of the Faculty of History*, (8, Part 2), 242–250. Lviv. [in Ukrainian].

Стаття надійшла 05.10.2025

Стаття прийнято 23.10.2025

Стаття опублікована 22.12.2025